

การบริหารจัดการชะกาดธุรกิจของสหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาการแจกจ่ายชะกาด

ฮาฟิซ หมาดจามัง¹ ซากาเรีย หะมะ²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโทสาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

²ศาสตราจารย์ประจำคณะอิสลามศึกษาและนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ บทบัญญัติว่าด้วยชะกาดธุรกิจอิสลาม 2) เพื่อศึกษารูปแบบและเปรียบเทียบการบริหารจัดการชะกาดธุรกิจของแต่ละสหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 3) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการชะกาดธุรกิจเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับสหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เจ้าหน้าที่สหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดหรือผู้นำศาสนา นักวิชาการศาสนา ประชาชนทั่วไปที่อยู่ในกลุ่มผู้มีสิทธิรับชะกาด รวมกลุ่มตัวอย่าง 21 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเกี่ยวกับการบริหารจัดการชะกาดธุรกิจ นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและการเปรียบเทียบข้อมูล

ผลการวิจัย พบว่า 1) สหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบัญญัติว่าด้วยชะกาดธุรกิจเป็นอย่างดี 2) รูปแบบโครงสร้างการบริหารจัดการชะกาดของแต่ละสหกรณ์มีรูปแบบโครงสร้างที่แตกต่างกันในส่วนของการจัดสรรชะกาด ส่วนในด้านการคำนวณชะกาดมีรูปแบบการคำนวณชะกาดที่เหมือนกัน 3) ด้านการจัดสรรชะกาดของสหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จัดสรรออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 สหกรณ์ดำเนินการจัดสรรโดยตรง ส่วนที่ 2 จัดสรรผ่านหน่วยงานอื่นๆ 4) ส่วนรูปแบบการสรรหากลุ่มเป้าหมายสหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ดำเนินการสรรหากลุ่มเป้าหมายผ่านคณะกรรมการชะกาดของแต่ละสหกรณ์ 5) ด้านรูปแบบการแจกจ่ายชะกาดดำเนินการแจกจ่ายชะกาดในหลายๆรูปแบบ เช่น สร้างอาชีพแก่สมาชิก เป็นต้น 6) ด้านการติดตามผล ติดตามผลเฉพาะกลุ่มการส่งเสริมอาชีพหรือสร้างอาชีพ และสนับสนุนเพื่อการศึกษาเท่านั้น 7) ปัญหาและแนวทางในการพัฒนา ควรพัฒนาด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบัญญัติว่าด้วยชะกาดธุรกิจ โดยการเครือข่ายสหกรณ์อิสลามในประเทศไทยควรจัดสัมมนาแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจในด้านการบริหารจัดการชะกาดธุรกิจ เพื่อให้ระบบการบริหารจัดการชะกาดธุรกิจของสหกรณ์อิสลามมีระบบที่ชัดเจนขึ้นและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน 8) สหกรณ์อิสลามควรจัดทำระบบฐานข้อมูลผู้มีสิทธิรับชะกาดอย่างเป็นระบบและชัดเจนเพื่อให้สามารถกระจายชะกาดให้ทั่วถึงและตรงจุด แก้ปัญหาการกระจุกของชะกาดแก่คนกลุ่มเดิม ๆ

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ, การแจกจ่ายชะกาด, ชะกาดธุรกิจ, สหกรณ์อิสลาม

Management of Business Zakat of Islamic Cooperatives in Thailand's Southern Border Provinces: A Case Study of Zakat Distribution

Hafis Madjamang¹ Zakariya Hama²

1

Master's Degree Student in Islamic Studies, Fatoni University.

2

Professor at the Faculty of Islamic Studies and Law, Fatoni University.

Abstract

The purposes of this qualitative study were to 1) investigate knowledge and understanding related to an Islamic provision of business zakat, 2) study zakat allocation models adopted by Islamic cooperatives in Thailand's Southern Border Provinces and compare their approaches in managing business zakat, 3) develop guidelines on business zakat management for implementing in Islamic cooperatives in the Southern Border Provinces. The data was collected through documentary research as well as a field study. The samples were twenty-one people including officers of Islamic cooperatives in Thailand's southern border provinces, Provincial Islamic Committees, religious leaders, religious scholars, and general people who were eligible to receive zakat. The researcher used an in-depth interview instrument to collect data on the management of business zakat. Data was analyzed by a comparative-descriptive analysis method.

The study found that: 1) Islamic cooperatives in southern border provinces of Thailand possessed knowledge and a good understanding of the provisions of business zakat. 2) The zakat management structure of each cooperative was different in terms of zakat allocation. However, the Islamic cooperatives adopted the same method. 3) Zakat allocation of the Islamic cooperatives in the Southern Border Provinces was divided into 2 portions. The first portion was directly distributed by the cooperatives. The second portion was allocated through other foundations. 4) The doers of zakat were searched through the branches of cooperatives and their various committees. 5) The zakat distribution by the Islamic cooperatives was many and varied such as promoting new professions and others. 6) Following - up on the performance of zakat distribution to the doers, it is done only in promoting professions and scholarship. 7) The ways to develop zakat management should focus on understanding the provision of business zakat to community that is through exchange of expertise and experiences among cooperatives, in order to achieve progress and development toward a unified direction. 8) Islamic cooperatives should create a database for a systematic process and transparent selection of zakat eligible recipients so that zakat can be distributed evenly and precisely to avoid the problem of clustering zakat on the same group of recipients.

Keywords: Management, Zakat Distribution, Business zakat, Islamic cooperatives.

ความสำคัญของปัญหา

ชะงากเป็นหนึ่งในหลักปฏิบัติห้าประการในอิสลามเป็นการปฏิบัติศาสนกิจในรูปแบบของการกตัญญูต่อเอกองค์อัลลอฮ์ เทียบได้กับการละหมาดโดยสังเกตได้จากข้อเท็จจริงที่ว่าเมื่ออัลกุรอานกล่าวถึงการละหมาดมักจะกล่าวพร้อมกับการจ่ายชะงากเสมอ ชะงากยังเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งในการสร้างหลักประกันความมั่นคงให้กับผู้ด้อยโอกาสในสังคมมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะชะงากเป็นทรัพย์สินจำนวนหนึ่งที่ศาสนาอิสลามได้บัญญัติให้เจ้าของทรัพย์สินนั้นมีหน้าที่ต้องจ่ายให้แก่บุคคลซึ่งเป็นผู้มีสิทธิได้รับชะงากตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่บัญญัติศาสนาอิสลามได้กำหนดไว้การจ่ายชะงากจึงก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อส่วนบุคคล และสังคมส่วนรวม กล่าวคือ ประโยชน์ต่อตัวผู้จ่ายชะงากช่วยขัดเกลากจิตใจให้สะอาดหมดจดจากความตระหนี่ที่เหนียว ซึ่งเป็นมลทินที่เกาะกินจิตใจให้สกปรกและหยาบกระด้าง ขณะเดียวกันก็เป็นการซัพพอร์ตทรัพย์สินที่หามาได้ให้สะอาดบริสุทธิ์อีกด้วย ในด้านประโยชน์ต่อสังคมเมื่อมีการจ่ายชะงากโดยเฉพาะจากผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ให้กับคนจน คนขัดสน และคนที่อยู่ในกลุ่มผู้ที่มีสิทธิรับชะงากถือเป็นการจัดสรรทรัพยากรประการหนึ่งที่จะเป็นตัวช่วยผลักดันเศรษฐกิจและสังคมมุสลิมในพื้นที่ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม อีกทั้งยังเป็นสิ่งชำระล้างสังคมให้บริสุทธิ์จากการขัดแย้งระหว่างคนรวยกับคนจน และเป็นเครื่องมือหนึ่งในการรักษาความสมดุลและความเสถียรภาพของสังคมอีกด้วย (อับดุลสุโก ดินอะ, 2555 : 5)

สหกรณ์อิสลามเป็นอีกกลไกหนึ่งที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของสังคมมุสลิมให้เติบโตอย่างรวดเร็วเพราะความจำเป็นต้องมีบริการธนาคารและการเงินที่ไม่ขัดต่อหลักการอิสลามเกิดจากการที่ธนาคารและสถาบันการเงินในรูปแบบทั่วไปเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ฮารอม จึงปิดกั้นมุสลิมจากการใช้บริการประโยชน์อื่นๆ ของการธนาคารและการเงินอิสลาม สหกรณ์อิสลามซึ่งเป็นองค์กรทางเศรษฐกิจของมุสลิมและเป็นเส้นทางสายใหม่ทางการเงินสำหรับผู้ที่ต้องการจะหลีกเลี่ยงจากระบบดอกเบี้ย เป็นเส้นทางที่วางอยู่เป็นหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ดังนั้นเส้นทางสายนี้จึงมิใช่เป็นแค่เพียงทางเลือกอย่างเดียวแต่ยังเป็นทางรอดสำหรับมนุษย์อีกด้วย สหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นสถาบันการเงินภายใต้การดำเนินงานตามหลักชะรีอะฮ์ และเป็นศูนย์รวมที่พึ่งสำหรับคนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นสถาบันการเงินที่ให้ความช่วยเหลือในทุกๆ ด้านให้แก่คนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อีกทั้งยังเป็นสถาบันการเงินที่มีทรัพย์สินไม่น้อยที่จะต้องจ่ายชะงากในแต่ละปี

ดังนั้นการบริหารจัดการชะงากธุรกิจของสหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงธุรกรรมทางการเงินเหล่านั้นด้วย แต่ปัจจุบันการบริหารจัดการชะงากธุรกิจของแต่ละสหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังไม่เป็นเอกรูปในทางปฏิบัติ กล่าวคือ แต่ละสหกรณ์จะมีการบริหารจัดการชะงากธุรกิจในรูปแบบของตนเอง อีกทั้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังไม่มียุทธศาสตร์อย่างเป็นทางการที่จะเข้ามาดูแลโดยตรงในการบริหารจัดการ ชะงากธุรกิจที่ครอบคลุมทุกประเภททรัพย์สินที่วาญิบจ่ายชะงาก ผู้ที่มีทรัพย์สินและมีความประสงค์จะจ่ายชะงากมักจะบริหารจัดการจ่ายชะงากด้วยตนเอง

ด้วยเหตุที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยสนใจทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการชะงากธุรกิจของสหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อศึกษาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบัญญัติว่าด้วยชะงากธุรกิจในอิสลามและศึกษารูปแบบและเปรียบเทียบความแตกต่างในการบริหารจัดการชะงากธุรกิจของแต่ละสหกรณ์อิสลาม อุปสรรคและปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการบริหารจัดการชะงากธุรกิจ เริ่มตั้งแต่การจัดสรรเงินทุนเพื่อออกชะงากธุรกิจตลอดจนการติดตามผล ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการชะงากธุรกิจเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับสหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตลอดจนนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการชะงากธุรกิจของแต่ละสหกรณ์อิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเป็นโมเดลให้กับสหกรณ์อิสลามอื่นๆ ได้รับแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการบริหารจัดการชะงากธุรกิจ สมาชิกและประชาชนทั่วไปได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการชะงากธุรกิจของสหกรณ์ที่ตัวเองเป็นสมาชิก และภาครัฐสามารถนำวิจัยนี้เป็นแนวทางในการส่งเสริมสหกรณ์อิสลามด้านการจ่ายชะงากธุรกิจ สถาบันการเงินอิสลาม ห้างร้าน และประชาชนทั่วไปที่วาญิบออกชะงาก สามารถนำรูปแบบและแนว

ทางการบริหารจัดการชะกาดธุรกิจ ไปประยุกต์ใช้กับตนเองได้ ตลอดจนเป็นการเพิ่มพูนและสร้างองค์ความรู้ใหม่แก่ผู้วิจัยอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- (1) เพื่อศึกษาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบัญญัติว่าด้วยชะกาดธุรกิจในอิสลาม
- (2) เพื่อศึกษารูปแบบและเปรียบเทียบการบริหารจัดการชะกาดธุรกิจของแต่ละสหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
- (3) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการชะกาดธุรกิจเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับสหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เรื่องนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในเรื่องการบริหารจัดการชะกาดธุรกิจของสหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาการแจกจ่ายชะกาด ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) และส่วนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม (Field Study) ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ซึ่งเป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบทบัญญัติว่าด้วยชะกาดธุรกิจในอิสลาม โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ และเอกสารทุติยภูมิ ในส่วนของการศึกษาภาคสนามจะเป็นการศึกษาแบบสัมภาษณ์เจาะลึกโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Research) และการเปรียบเทียบข้อมูล (Comparative Research) เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบถึงแนวทางการบริหารจัดการชะกาดธุรกิจของแต่ละสหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งศึกษาถึงแนวทางในการพัฒนาการจัดการชะกาดธุรกิจเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับสหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เจ้าหน้าที่สหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 6 คน คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดหรือผู้นำศาสนา จำนวน 3 คน นักวิชาการศาสนา จำนวน 6 คน และประชาชนทั่วไปที่อยู่ในกลุ่มผู้มีสิทธิรับชะกาด จำนวน 6 คน รวม 21 คน วิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และการเปรียบเทียบข้อมูล (Comparative Research) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยการบริหารจัดการชะกาดธุรกิจของสหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผลจากการศึกษาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบัญญัติว่าด้วยชะกาดธุรกิจในอิสลาม

สหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับข้อชี้ขาดหรือหุกุมและสถานภาพชะกาดธุรกิจว่าเป็นสิ่งที่วาญิบต้องจ่ายเมื่อครบนิศอบและครบรอบ โดยเทียบพิกัดชะกาดธุรกิจโดยใช้เกณฑ์น้ำหนักทองคำ 85 กรัม หรือทองคำหนักประมาณ 5.58 บาท เป็นพิกัดขั้นต่ำในการคิดคำนวณชะกาดธุรกิจในแต่ละปี ในด้านเงื่อนไขของชะกาดธุรกิจ สามารถสรุปความเห็นที่แตกต่างกันของนักนิติศาสตร์อิสลามดังนี้

ตารางสรุปเงื่อนไขชะกาดธุรกิจตามทัศนะของบรรดานักวิชาการ

เงื่อนไขชะกาดธุรกิจ	ทัศนะบรรดานักวิชาการ			
	ฮานาฟี	มาลิกีย์	ชาฟีอี	ฮัมบาลีย์
1. สินค้าเพื่อขายเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง				/
2. เจตนาเพื่อขาย	/	/	/	/
3. สินค้ามีปริมาณราคาครบจำนวนที่กำหนด	/	/	/	
4. ครอบครองสินค้าเป็นเวลา 1 ปี	/	/	/	
5. สินค้าเหมาะสมสำหรับค้าขาย	/			
6. มีใช้สินค้าที่ต้องออกชะกาดในตัวของมันเอง		/		
7. สินค้าซื้อมาใช้รับมรดกหรือได้รับมอบจากผู้อื่น		/	/	
8. มีใช้สินค้าที่ได้มาเพื่อใช้เอง			/	
9. ทรัพย์สินทั้งหมดต้องไม่เปลี่ยนเป็นเงินสดโดยสินค้ามีมูลค่าไม่ครบจำนวนขั้นต่ำที่กำหนด			/	

จากเงื่อนไขตามทัศนะต่างๆ ที่กล่าวมา ปรากฏว่ามี 3 ประการที่นักวิชาการเห็นพ้องกัน ได้แก่ (Wahbah al-Zauhailiy, 2006 : 876)

1) สินค้าหรือทรัพย์สินที่ต้องจ่ายชะกาดนั้นจะต้องมีมูลค่าจำนวนเท่ากับมูลค่าของทองคำ 85 กรัมขึ้นไป โดยคำนวณจากราคาในประเทศที่สินค้านั้นตั้งอยู่

2) ครอบครองสินค้าครบเวลา 1 ปี โดยคำนวณจากมูลค่าของสินค้าที่ครอบครองมีใช้ปริมาณสินค้า ซึ่งเวลาที่นับนั้นให้ถือเวลาเริ่มครอบครองกับเวลาปลายปีโดยไม่คำนึงว่าในระหว่างปีจำนวนจะลดลงหรือไม่

3) มีการตั้งเจตนาเพื่อค้าขายหรือประกอบธุรกิจในตอนที่ยังซื้อสินค้า

2. การคำนวณชะกาดธุรกิจ

สหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ใช้แบบแสดงฐานะการเงิน Statement of financial position ของสหกรณ์เป็นฐานข้อมูลในการคิดคำนวณชะกาดในแต่ละปี โดยใช้เกณฑ์หลักการเงินทุนหมุนเวียน (Working capital) ในการคำนวณชะกาด หลักการนี้พิจารณาจากสินทรัพย์หมุนเวียนลบด้วยหนี้สินหมุนเวียนแล้วนำรายการที่เกี่ยวข้องในงบการเงินมาปรับรายการทางบัญชี (เพิ่ม,ลด) และจ่ายชะกาดในอัตราร้อยละ 2.5 ของทรัพย์สิน (Riyad Mansour al-khalifiy, 2018)

$$(\text{สินทรัพย์หมุนเวียน} - \text{หนี้สินหมุนเวียน} \pm \text{รายการปรับแต่ง}) \times (\text{อัตราชะกาด } 2.5)$$

3. การจัดสรรชะกาดธุรกิจ

สหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ดำเนินการจัดสรรชะกาดแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 ผ่านหน่วยงานอื่นๆ เช่น กองทุน มูลนิธิ เป็นต้น ส่วนที่ 2 ทางสหกรณ์ฯจัดสรรชะกาดโดยตรงแก่ผู้มีสิทธิรับชะกาด ส่วนด้านกระบวนการสรรหากลุ่มเป้าหมาย สหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ดำเนินการสรรหากลุ่มผู้มีสิทธิรับชะกาด ดังนี้ (1) ประธานกลุ่มสมาชิกของแต่ละพื้นที่ (2) สาขาคำเนินงานของสหกรณ์ฯในแต่ละพื้นที่ (3)

อนุกรรมการชะกาศของสหกรณ์ (4) สมาชิกของสหกรณ์อิสลามฯ (5) กลุ่มองค์กรที่เป็นสมาชิกกับสหกรณ์ฯ เช่น โรงเรียน มัสยิด กองทุนหรือ ชุมรมต่างๆ (6) เจ้าหน้าที่ของสาขาที่ได้รับมอบหมาย (7) อีหม่ามและคณะกรรมการ มัสยิด (8) ผู้นำของแต่ละชุมชน

4. การแจกจ่ายชะกาศสู่กลุ่มเป้าหมาย

สหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ดำเนินการแจกจ่ายชะกาศสู่กลุ่มเป้าหมายครบทั้ง 8 ประเภท โดยการจัดสรรปันส่วนในอัตราส่วนที่เท่าๆ กัน บางสหกรณ์มองว่าการมอบให้เป็นเงินสดอย่างเดียวไม่สามารถแก้ไขปัญหาของสมาชิกและคนในสังคมได้ จึงใช้วิธีการมอบเพื่อประกอบอาชีพเป็นหลัก มีทั้งการพัฒนาอาชีพใหม่หรือต่อยอดอาชีพเดิมในระดับบุคคล ครอบครัว กลุ่ม องค์กร ชุมชน และโรงเรียน ซึ่งสหกรณ์ฯเป็นผู้จัดหาสนับสนุนอุปกรณ์ วัสดุดิบ หรือปัจจัยที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ซึ่งก่อให้เกิดรายได้ หรือมีแหล่งอาหารไว้บริโภค

นอกจากนี้ทางสหกรณ์ฯยังมีการแจกจ่ายชะกาศในรูปแบบใหม่ๆ เช่น การสนับสนุนมูลนิธิเพื่อเด็กกำพร้าแต่เป็นผู้ยากไร้ สร้างอาชีพแก่สมาชิก ช่วยเหลือสมาชิกถูกผลกระทบทางภัยพิบัติทางธรรมชาติ สนับสนุนงานด้านการกุศลต่างๆ สนับสนุนทุนการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (มอบทุนจนสำเร็จการศึกษา) สนับสนุนงานเพื่อศาสนา ตลอดจนการมอบเป็นปัจจัย 4 โดยการปรับปรุงที่อยู่อาศัย อุปกรณ์จำเป็นในครัวเรือน มอบอาหาร เครื่องนุ่งห่ม สนับสนุนทุนเพื่อซื้อยารักษาโรค ตลอดจนมอบเพื่อชำระหนี้สินและอื่น ๆ

5. กระบวนการติดตามผล

สหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีการติดตามผลเฉพาะกลุ่มของการส่งเสริมอาชีพ หรือการสร้างอาชีพแก่สมาชิก เพราะเป็นสิ่งที่สามารถเห็นผลได้ง่ายกว่ากลุ่มประเภทอื่นๆ ส่วนอีกกลุ่ม คือ กลุ่มของการให้ทุนการศึกษา หรือส่งเสริมเพื่อการศึกษา ทางสหกรณ์ฯหรือกองทุนฯดำเนินการติดตามเพื่อดูว่าหลังจากมีความช่วยเหลือจากสหกรณ์หรือกองทุนแล้ว ผู้รับชะกาศผลการเรียนมีการพัฒนาขึ้นมาหรือไม่ หรือมีปัญหาในด้านใดบ้างที่ต้องแก้ไขและต้องการความช่วยเหลือ บางสหกรณ์ได้สนับสนุนทุนการศึกษาตลอดจนจบการศึกษา โดยมีการติดตามและดูแลอย่างต่อเนื่อง

6. ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในการบริหารจัดการชะกาศธุรกิจ

จากการศึกษาในเรื่องนี้ผู้วิจัยสามารถรวบรวมสิ่งที่ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการชะกาศธุรกิจของสหกรณ์อิสลาม โดยแบ่งเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

6.1 ปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจ สมาชิกและประชาชนในพื้นที่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ของชะกาศธุรกิจ โดยเสนอให้มีการให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องบทบาท หน้าที่ของชะกาศแก่ประชาชนทั่วไป เพื่อให้ประชาชนทั่วไปมีความรู้ที่ถูกต้องทั้งในเรื่องหลักการศาสนา และความรู้เกี่ยวกับการจัดการชะกาศ อีกทั้งสหกรณ์อิสลามควรเข้ามา มีบทบาทในการดูแลชะกาศธุรกิจของคนในพื้นที่ด้วย โดยจัดเป็นศูนย์กลาง (บัยตุลชะกาศ) โดยการรวบรวมชะกาศของประชาชนในพื้นที่และสมาชิกที่ประกอบธุรกิจหรือค้าขายที่มีความจำเป็นต้องจ่ายชะกาศแต่ละปีแต่ขาดความรู้ด้านการจัดการ โดยให้สหกรณ์อิสลามในพื้นที่เข้ามาให้ความรู้และให้ความสะดวกในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง สหกรณ์อิสลามควรมีการจัดการสัมมนาหรือจัดอบรมแลกเปลี่ยนข้อมูลและแชร์ข้อมูลใหม่ๆ ในเครือข่ายสหกรณ์อิสลามแห่งประเทศไทย เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจถึงหลักการชะกาศไปในทิศทางเดียวกัน โดยสามารถพัฒนาการจัดการชะกาศให้เป็นระบบที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

6.2 ปัญหาด้านการจัดการ ได้แก่ โครงสร้างการบริหารจัดการชะกาศธุรกิจของแต่ละสหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังไม่มีระบบที่ชัดเจน รวมถึงฐานข้อมูลของผู้รับชะกาศยังไม่สมบูรณ์ กล่าวคือ ไม่สามารถเข้าถึงฐานข้อมูลของผู้มีสิทธิรับชะกาศได้อย่างครอบคลุมในทุกพื้นที่ เห็นได้ว่าการแจกจ่ายชะกาศของแต่ละสหกรณ์ฯ

ยังคงกระจุกเฉพาะพื้นที่ และกลุ่มคนเดิมๆ สหกรณ์อิสลามยังขาดข้อมูลผู้มีสิทธิรับชะกาตในพื้นที่ห่างไกลหรือพื้นที่เข้าไม่ถึง และปัญหาด้านเงินชะกาตไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้มีสิทธิรับชะกาต กล่าวคือ ความต้องการของผู้รับมีมากกว่าเงินที่จะจ่ายออกไป

7. แนวทางของสหกรณ์อิสลามกับการพัฒนาการบริหารจัดการชะกาตธุรกิจ

สหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ถือว่าเป็นแก่นนำหลักในการพัฒนาการบริหารจัดการชะกาตธุรกิจ เพราะสหกรณ์เป็นสถาบันการเงินปลอดดอกเบี้ยที่ดำเนินธุรกิจและมีสินทรัพย์มากและจำเป็นต้องจ่ายชะกาตในทุกๆ ปี ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการชะกาตธุรกิจได้ดังนี้

- สหกรณ์อิสลามในแต่ละพื้นที่ควรจัดตั้งองค์กรที่ดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับชะกาตโดยตรง อาทิ กองทุน ชะกาต มูลนิธิ เป็นต้น เพื่อเป็นศูนย์กลางความช่วยเหลือให้แก่พี่น้องที่มีความเดือดร้อนสามารถเข้าไปขอความช่วยเหลือได้
- เครือข่ายสหกรณ์อิสลามควรเข้ามามีบทบาทในการจัดการการบริหารจัดการชะกาตให้มีความสมบูรณ์และชัดเจนมากยิ่งขึ้น และให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน
- ควรให้มีการจัดทำโปรแกรมการคำนวณชะกาตธุรกิจของสหกรณ์อิสลามโดยตรง
- ในด้านการสรรหาผู้มีสิทธิรับชะกาตและการแจกจ่ายชะกาตแก่กลุ่มเป้าหมาย ควรกำหนดคุณสมบัติเพื่อเป็นตัวชี้วัดบุคคลที่รับชะกาต 8 ประเภทให้ชัดเจน เพื่อให้สามารถกระจายชะกาตให้ทั่วถึง
- ควรมีการประสานงาน แลกเปลี่ยนข้อมูลกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ผู้นำศาสนา ผู้นำในแต่ละท้องถิ่น เพื่อสามารถเข้าถึงฐานข้อมูลผู้มีสิทธิรับชะกาตได้อย่างทั่วถึง เพื่อพัฒนาการจัดการชะกาตให้ทันกับยุคสมัยปัจจุบัน
- ควรมีการประเมินผลหลังจากการแจกจ่ายชะกาต เพื่อเก็บข้อมูลใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาระบบให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นสามารถรองรับในการช่วยเหลือผู้รับได้อย่างเต็มที่
- กลุ่มผู้มีสิทธิรับชะกาตที่ไม่สามารถดูแลตัวเองได้ตลอด สหกรณ์อิสลามในพื้นที่ควรเข้าไปดูแลกลุ่มคนเหล่านั้นอย่างสม่ำเสมอ เช่น กลุ่มคนยากจนแต่พิการไม่สามารถประกอบอาชีพได้ กลุ่มนักเรียนนักศึกษาที่ยากจนแต่มีความสามารถและมีความประสงค์อยากศึกษา เป็นต้น
- ควรจัดตั้งองค์กรดูแลบรรดาผู้ที่หัวใจของพวกเขาโน้มเอียงมาสู่อิสลาม (มูอัลลัฟ) เพราะคนเหล่านั้นจะได้รับความเดือดร้อนมากในปัจจุบัน บางคนเมื่อเข้ารับอิสลามแล้วจะถูกตัดออกจากครอบครัว ตกงาน ไม่เป็นที่ยอมรับในสังคมที่เคยอาศัยอยู่ ในฐานะสหกรณ์อิสลามควรเข้ามาจัดการและดูแลทั้งในด้านการสนับสนุนปัจจัยยังชีพ ตลอดจนการให้ความรู้เรื่องศาสนาแก่เขา เป็นต้น
- สหกรณ์อิสลามควรสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ในด้านการบริหารจัดการชะกาตธุรกิจ เพื่อการพัฒนาและแก้ปัญหาความเดือดร้อนของพี่น้องมุสลิมในสังคมอย่างตรงจุด อาทิ สร้างอาชีพแก่คนยากจน สนับสนุนงานเพื่อศาสนา สนับสนุนทุนการศึกษาเรียนดียากจนต่อเนื่อง เป็นต้น

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการชะกาตธุรกิจของสหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีที่ว่าด้วยชะกาตธุรกิจในอิสลาม และศึกษารูปแบบและการเปรียบเทียบในการบริหารจัดการชะกาตธุรกิจของแต่ละสหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการชะกาตธุรกิจเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับสหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จากการศึกษา มีประเด็นสำคัญๆ ที่นำมาอภิปรายดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบัญญัติว่าด้วยชะกาตธุรกิจในอิสลาม

ผู้วิจัยพบว่า สหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความรู้ความเข้าใจว่าสินทรัพย์ของสหกรณ์ทั้งหมดนั้นวาญิบต้องจ่ายชะกาตในแต่ละปี และถือว่าเป็นชะกาตประเภทหนึ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงบัญญัติว่าเป็นสิ่งที่วาญิบจ่ายเหมือนกับชะกาตประเภทอื่นๆ เป็นประจำทุกๆ ปี เมื่อครบพิกัดชะกาตตามระยะเวลารอบปี ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ (al-Saiyid Sabiq, 1973 : 1/332) ว่า นักวิชาการส่วนใหญ่จากบรรดาเศาะฮาบะฮฺ ตาปีอื่น และคนรุ่นหลังๆ ถือว่าจำเป็นต้องจ่ายชะกาตธุรกิจ ทั้งนี้เพราะมีหะดิษบันทึกโดยอะบูดาูดและอัลบัยหะกี ความว่า : จากสะมุเราะฮฺ บินญุนดับ กล่าว่า หลังจากนั้นท่านเราะฮูล ได้ใช้ให้พวกเราจ่ายเศาะดาเกาะฮฺจากทรัพย์สินที่พวกเราได้เตรียมไว้เพื่อขาย

สหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ใช้พิกัดหรือนิศอบของชะกาตโดยเทียบพิกัดชะกาตจากฐานชะกาตทองคำเพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของท่านเราะฮูล รายงานโดยอะบูดาูด เลขที่หะดิษ 1575 มีใจความว่า “หากท่านครอบครองทองคำ 20 ดีนาร์ พร้อมกับครบรอบปี ต้องมีชะกาตครึ่งดีนาร์” ซึ่งในปัจจุบันทองคำ 20 ดีนาร์ จะเท่ากับทองคำน้ำหนักประมาณ 85 กรัม หรือทองคำ 5.58 บาท

สหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ทราบถึงเงื่อนไขในการจ่ายชะกาตธุรกิจ สหกรณ์อิสลามสามารถตอบได้ว่า เงื่อนไขในการจ่ายชะกาตธุรกิจต้องมีเจตนาเพื่อการค้าซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่ท่านเราะฮูล ได้กล่าว่าว่า “จากสิ่งที่เตรียมไว้เพื่อขาย” การได้มาของทรัพย์สินนั้นต้องได้มาด้วยกับวิธีการแลกเปลี่ยนซื้อขาย ครบพิกัดชะกาตและครบรอบปี ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่ปรากฏในตำราของ (al-Bujairimiy, 2007 : 3/55-56) ได้เขียนเกี่ยวกับเงื่อนไขของชะกาตธุรกิจในมัซฮับฮาฟีอีต้องมีเงื่อนไข 6 ประการ

ประเด็นที่ 2 เพื่อศึกษารูปแบบและการเปรียบเทียบในการบริหารจัดการชะกาตธุรกิจของแต่ละสหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้วิจัยพบว่า การคำนวณชะกาตธุรกิจของสหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ใช้งบแสดงฐานะการเงินของสหกรณ์เป็นฐานข้อมูลในการคิดคำนวณชะกาตในแต่ละปี ใช้หลักการเงินทุนหมุนเวียน (Working capital) โดยมีสูตรการคำนวณ คือ (สินทรัพย์หมุนเวียน – หนี้สินหมุนเวียน +/- ปรับรายการ(เพิ่ม,ลด) x อัตราร้อยละ 2.5) ซึ่งสอดคล้องสิ่งที่ปรากฏในตำราของสุลฎอน บิน มุฮัมมัด (1986) ได้เขียนถึงหลักการเงินทุนหมุนเวียนว่าเป็นการนำสินทรัพย์หมุนเวียนที่ก่อให้เกิดรายได้และมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินสมบูรณ์ลบกับหนี้สินหมุนเวียนแล้วนำมาปรับรายการบัญชี

กลุ่มตัวอย่างสหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จ่ายชะกาตในอัตราร้อยละ 2.5 ซึ่งสอดคล้องกับหลักการศาสนา เนื่องจากอัตราชะกาตธุรกิจที่ต้องจ่ายตามหลักการศาสนานั้นจะต้องจ่ายในอัตราหนึ่งในสี่ของหนึ่งในสิบ (1/4 ของ 1/10) นั่นคือร้อยละ 2.5 ของทรัพย์สิน เป็นไปตามคำกล่าวของ (Wahbah al-Zuhailiy, 2006 : 2/792) ว่า สิ่งทีวาญิบจากการค้า คือ หนึ่งในสี่ของหนึ่งในสิบจากมูลค่า เหมือนชะกาตเงินและชะกาตทองตามความเห็นของบรรดาอุลาม่าอ

กลุ่มตัวอย่างสหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ดำเนินการสรรหาและจัดสรรชะกาตโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอับดุลรอฮิด เจมะมะและคณะ (2547) เรื่อง ระบบสวัสดิการในชุมชนมุสลิม กรณีการจ่ายชะกาตในกลุ่มออมทรัพย์อิสลาม ได้เขียนว่า รูปแบบการบริหารจัดการชะกาตของกลุ่มตัวอย่าง คือ ให้คณะกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์เป็นผู้บริหารจัดการชะกาตเอง และถือว่าเป็นรูปแบบที่ดีที่สุด บางสหกรณ์ดำเนินการจัดสรรชะกาตผ่านหน่วยงานอื่นเพื่อบริหารจัดการเงินชะกาตแทน มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของอับดุลเลาะ อับรู, และสุไลมาน อาแว (2560) เรื่อง กระบวนการบริหารจัดการชะกาตของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี ได้เขียนว่า คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดแต่งตั้งเจ้าหน้าที่จัดเก็บชะกาตแต่ละพื้นที่เพื่อจัดเก็บชะกาตและแจกจ่ายชะกาตสู่คนในชุมชนกลุ่มตัวอย่างสหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ดำเนินการแจกจ่ายชะกาตให้แก่ผู้มีสิทธิ

รับชะกาตครบทั้ง 8 ประเภท ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสไว้ในอัลกุรอานซูเราะฮ์อัตเตาบะฮ์ อายัตที่ 60 เกี่ยวกับการกำหนดผู้ที่มีสิทธิรับชะกาต 8 ประเภทอย่างชัดเจน

สหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ดำเนินการติดตามผลเฉพาะกลุ่มการส่งเสริมอาชีพหรือสร้างอาชีพและสนับสนุนเพื่อการศึกษาเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับ บทสัมภาษณ์ของอับดุลรอซิด เจมะมะ (สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2564) ให้ความเห็นว่า การติดตาม คือกระบวนการหนึ่งที่สามารถเข้าถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งสามารถนำปัญหาที่ได้รับมาแก้ไขและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชะกาตให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ประเด็นที่ 3 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการชะกาตธุรกิจเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับสหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการศึกษา พบว่า สหกรณ์อิสลามถือเป็นตัวแปรสำคัญในการพัฒนาการบริหารจัดการชะกาตธุรกิจ เพราะเป็นผู้ที่มีความรู้มีประสบการณ์โดยตรงจากการเป็นสถาบันการเงินอิสลาม กลุ่มตัวอย่างสหกรณ์อิสลามได้เสนอให้มีการพัฒนาด้านความรู้ความเข้าใจบทบัญญัติว่าด้วยชะกาตธุรกิจ โดยการจัดการอบรมหรือถ่ายทอดความรู้แก่คนในชุมชน รวมถึงเครือข่ายสหกรณ์อิสลามในประเทศไทยควรจัดสัมมนาแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจในด้านการบริหารจัดการชะกาตธุรกิจ เพื่อให้ระบบการบริหารจัดการชะกาตธุรกิจของสหกรณ์อิสลามมีระบบที่ชัดเจนขึ้นและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนทร วงศ์หมัดทอง (2547) เรื่อง ระบบชะกาตและการประยุกต์ใช้ในสังคมมุสลิม อำเภอ สิงหนคร จังหวัดสงขลาได้กล่าวว่า ควรตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดเก็บชะกาตและนำมาจ่ายอย่างเป็นระบบโดยยึดต้นแบบมาจากท่านนบี ﷺ และให้มีความชัดเจนมากที่สุด

ด้านแนวทางของสหกรณ์อิสลามกับการพัฒนาการบริหารจัดการชะกาตธุรกิจ สหกรณ์อิสลามควรจัดทำระบบฐานข้อมูลผู้ที่มีสิทธิรับชะกาตอย่างเป็นระบบและชัดเจนเพื่อให้สามารถกระจายชะกาตให้ทั่วถึงและตรงจุด แก้ปัญหาการกระจุกชะกาตแก่คนกลุ่มเดิมๆ อีกทั้งมีการเสนอให้จัดตั้งองค์กรที่ดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับชะกาตโดยตรง อาทิ กองทุน มูลนิธิ เป็นต้น เพื่อเป็นศูนย์กลางความช่วยเหลือให้แก่พี่น้องยากจนที่มีความเดือดร้อนสามารถเข้าไปขอความช่วยเหลือได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ตร์มิซี สาและ (2561) เรื่อง ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการพัฒนาระบบจัดระบบชะกาตในสังคมร่วมสมัย กรณีศึกษา จังหวัดนราธิวาส ที่ได้ได้กล่าวว่า ควรจัดตั้งองค์กรบริหารจัดการระบบชะกาตหรือกองทุน ชะกาตในจังหวัดให้มีความชัดเจน เป็นที่ยอมรับ เป็นที่ประจักษ์และดำเนินการบริหารจัดการระบบชะกาตที่ถูกต้องตามหลักการอิสลาม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนในพื้นที่สู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ได้มีการส่งเสริมให้ทุกฝ่ายให้ความสำคัญและตระหนักถึงการจ่ายชะกาตเพื่อช่วยเหลือพี่น้องมุสลิมที่เดือดร้อนและเป็นการชำระล้างสังคมให้บริสุทธิ์จากการขัดแย้งระหว่างคนรวยกับคนจน และเป็นเครื่องมือหนึ่งในการรักษาความสมดุลและความเสถียรภาพของสังคมทำให้ทุกคนสามารถอยู่ด้วยกันในสังคมอย่างเท่าเทียมกันได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฟาเราะฮฺ นัสรีเย (2012) เรื่อง ชะกาตและการบรรเทาความยากจน บทบาทของสถาบันชะกาตในมาเลเซีย กล่าวว่า ประวัติศาสตร์พิสูจน์ให้เห็นว่าชะกาตเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการบรรเทาความยากจน เช่นเดียวกับในสมัยของเคาะลีฟะฮ์อุมัยร์ บิน ค็อฏฏอบ رضي الله عنه และ อุมัยร์ บิน อับดุลอาซีซ ความยากจนถูกกำจัดอย่างสมบูรณ์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สหกรณ์อิสลามหรือสถาบันการเงินควรจัดอบรมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชะกาตธุรกิจให้กับผู้ประกอบการธุรกิจทั้งรายย่อยและรายใหญ่ เพื่อให้พวกเขาเหล่านั้นให้ความสำคัญและจ่ายชะกาตในทุกๆปี โดยการประสานงานกับนักวิชาการศาสนาและผู้ปฏิบัติงานจริงที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องชะกาต

2. ควรรณรงค์และส่งเสริมให้ผู้ที่ทำธุรกิจมีการเรียนรู้เรื่องชะกาดการค้าหรือชะกาดธุรกิจทั้งเชิงทฤษฎีและสาธิต การปฏิบัติการจัดการชะกาดธุรกิจที่ถูกต้อง

3. องค์กรหรือสำนักงานคณะกรรมการอิสลามในแต่ละจังหวัด ควรร่วมมือกันในการดูแลเรื่องชะกาดธุรกิจ เพื่อให้การจัดการชะกาดเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

4. ในแต่ละพื้นที่ควรจัดตั้งบัญชีตลาดหรือกองทุนเพื่อรับผิดชอบในเรื่องชะกาดเฉพาะ

5. ควรมีการลงพื้นที่สำรวจพี่น้องประชาชนในพื้นที่นั้นๆ เพื่อทราบถึงจำนวนของผู้ที่มีสิทธิรับชะกาด และจำนวนของผู้ประกอบธุรกิจรายใหญ่และรายย่อย พร้อมทั้งลงพื้นที่สำรวจและสาธิตการจัดการชะกาดตลอดจนการ แจกจ่ายชะกาดสู่กลุ่มเป้าหมาย

6. ควรมีการจัดทำทะเบียนรายชื่อผู้ประกอบการธุรกิจและผู้มีสิทธิรับชะกาดในแต่ละพื้นที่ และควรมีการสำรวจ ข้อมูลใหม่ๆทุกปี

7. ควรส่งเสริมให้สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด มีสยิดมีบทบาทในเรื่องชะกาด

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการชะกาดธุรกิจของสหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัด ชายแดนภาคใต้ โดยมีกลุ่มตัวอย่างสหกรณ์อิสลามเพียง 3 แห่ง ผู้ที่สนใจสามารถศึกษาการบริหารจัดการชะกาดของ สถาบันการเงินอิสลามอื่นๆหรือสหกรณ์อิสลามในพื้นที่อื่นๆ ได้

2. ผู้ที่สนใจสามารถศึกษาและทำการวิจัยในเรื่องการจัดทำงบการเงินชะกาดโดยตรงเพื่อให้สะดวกและง่ายใน การคำนวณชะกาดธุรกิจของผู้ประกอบธุรกิจในแต่ละปี

3. สามารถศึกษาบทบาทความเป็นไปได้ในการจัดตั้งบัญชีตลาดหรือธนาคารเพื่อการช่วยเหลือ เพื่อเป็นศูนย์ รวมเงินทุนในการช่วยเหลือพี่น้องผู้ที่เดือดร้อน สามารถขอความช่วยเหลือได้ตลอดเวลา

เอกสารอ้างอิง

- ตรมีซี สาและ. (2561). ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการพัฒนาการจัดระบบชะกาดในสังคมร่วมสมัย กรณีศึกษา จังหวัดนราธิวาส, (รายงานวิจัย). นราธิวาส: สถาบันอิสลามและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
- ผศ.ดร.อาหมัด อัลฟารีตี. หัวหน้าสาขาวิชาชะรีอะฮฺ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี. 2564. ฮาฟิซ หมายจดจำ 29 สิงหาคม 2564. (บทสัมภาษณ์)
- ผศ.อับดุลรอชิด เจมะมะ. ผู้จัดการชุมนุมสหกรณ์อิสลามแห่งประเทศไทย. 2564. ฮาฟิซ หมายจดจำ 10 มีนาคม 2564. (บทสัมภาษณ์)
- ฟาริดะห์ กุณา. 2564. ฮาฟิซ หมายจดจำ 12 มีนาคม 2564. (บทสัมภาษณ์)
- ภูเบศ บุญช่วยพิศาล. ฮาฟิซ หมายจดจำ 14 กรกฎาคม 2564. (บทสัมภาษณ์)
- รศ.เจ๊ะเหลาะ แยกพงศ์. ผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์. 2564. ฮาฟิซ หมายจดจำ 28 สิงหาคม 2564. (บทสัมภาษณ์)
- รศ.ดร.อานิส พัฒนปรีชาวงศ์. ผู้อำนวยการสถาบันอิสลามและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์. 2564. ฮาฟิซ หมายจดจำ 16 สิงหาคม 2564. (บทสัมภาษณ์)
- รสลัน นาปาเลน. อีหม่ามประจำมัสยิดฟุรกอน. 2564. ฮาฟิซ หมายจดจำ 28 มีนาคม 2564. (บทสัมภาษณ์)
- รอนี ขุนพิทักษ์. ฮาฟิซ หมายจดจำ 14 กรกฎาคม 2564. (บทสัมภาษณ์)
- วสันต์ โทดหมาน. ผู้ช่วยผู้จัดการใหญ่ ฝ่ายการเงินสหกรณ์อิสลามอับนูอ๊าฟ จำกัด. 2564. ฮาฟิซ หมายจดจำ 1 มีนาคม 2564. (บทสัมภาษณ์)
- ศิริวรรณ หวันแตหวา. หัวหน้างานบัญชี สำนักบริหารกิจการสหกรณ์อิสลามอัศศิดดีก จำกัด. 2564. ฮาฟิซ หมายจดจำ 22 มีนาคม 2564. (บทสัมภาษณ์)
- สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย. (1419). พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมคำแปลเป็นภาษาไทย. ชาอูดิอารเบีย : ศูนย์กษัตริ์พะฮัดเพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน.
- สมาแอน หมายจดจำ. ประธานกองทุนชะกาดและการกุศลสตูล . 2564. ฮาฟิซ หมายจดจำ 20 มีนาคม 2564. (บทสัมภาษณ์)
- สำซุดดีน มาลินี. คณะยุติธรรมจังหวัดสตูล. 2564. ฮาฟิซ หมายจดจำ 9 เมษายน 2564. (บทสัมภาษณ์)
- สุนทร วงศ์หมัดทอง, (2548). ระบบชะกาด และการประยุกต์ใช้ในสังคมมุสลิม อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- หวันอับดุลรอชิด เหละดุหวิ. ผู้จัดการใหญ่สหกรณ์อิสลามอับนูอ๊าฟ จำกัด. 2564. ฮาฟิซ หมายจดจำ 10 มีนาคม 2564. (บทสัมภาษณ์)
- อซมียี หมายเต๊ะ. ผู้จัดการมูลนิธิชะกอพะฮะฮ์ จังหวัดกระบี่. 2564. ฮาฟิซ หมายจดจำ 4 เมษายน 2564. (บทสัมภาษณ์)
- อับดุลรอชิด เจมะมะ และคณะ, (2547). ระบบสวัสดิการในชุมชนมุสลิม กรณีการจ่ายชะกาดในกลุ่มอ้อมทรัพย์อิสลาม. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- อับดุลลอฮ์ อาเก็ม. คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูล. 2564. ฮาฟิซ หมายจดจำ 24 มีนาคม 2564. (บทสัมภาษณ์)
- อับดุลเลาะ หมัดอะด้า. หัวหน้าสำนักบริหารกิจการสหกรณ์ (สบส.)สหกรณ์อิสลามอัศศิดดีก จำกัด. 2564. ฮาฟิซ หมายจดจำ 22 มีนาคม 2564. (บทสัมภาษณ์)

- อับดุลเลาะ อับรฺ, และสุไลมาน อาแว. (2560). “กระบวนการบริหารจัดการชะกาทของคณะกรรมการกาอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี”, วารสารอิสลามศึกษา. 17(8), 41-61.
- อับดุลสุโก ดินอะ, (2555). *ชะกาทสวัสดิการชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้*. พิมพ์ครั้งที่ 1. นราธิวาส : พงศ์นรา การพิมพ์.
- อัลนาวาวี สามะ. *เจ้าหน้าที่ชะรีอะฮฺ ชะกาทและการพัฒนาผลิตภัณฑ์สหกรณ์อิสลามอับนูอัฟฟาน จำกัด*. 2564 ฮาฟิซ หมดจามัง 10 มีนาคม 2564. (บทสัมภาษณ์)
- อาลี แสงแข่ง. 2564. ฮาฟิซ หมดจามัง 26 มีนาคม 2564. (บทสัมภาษณ์)
- อาลีสะ ปือซา. 2564. ฮาฟิซ หมดจามัง 19 มีนาคม 2564. (บทสัมภาษณ์)
- อุ้นเรื่อน ดิษฐบุตร. ฮาฟิซ หมดจามัง 16 กรกฎาคม 2564. (บทสัมภาษณ์)
- อุมร์ อาเก็ม. ผู้จัดการใหญ่สหกรณ์อิสลามอับนูเอาฟ จำกัด. 2564. ฮาฟิซ หมดจามัง 17 มีนาคม 2564. (บทสัมภาษณ์)
- Abu Dawud, Sulaimān bin al-Ash'ath. 1988. Sunan Abi Dawud. Riyadh: Maktabah al-Ma'aarif li al-Nashri wa al-Tauzi'i
- al Baihaqiy, Ahmad bin al Husin bin 'Aliy. 2003. al-Sunan al-Kubra. Beirut: Dar al-Kutub al-Ilmiyah
- al-Bujairimiy, Sulaiman bin Muhammad bin Umar. n.d. 2007. al-Bujairimiy 'ala al-Khatīb. Beirut: Dar al-Kutub al-Ilmiyah.
- al-Saiyid Sabiq. 1973. Fiqh al-Sunnah. 11st ed. Cairo: Dar al-Fath li al-'ilāim al-arabiy
- al-Zuhailiy, Wahbah al-Zuhailiy. 2006. al-Fiqh al-Islamiy wa Adillatuh (SL dsly). 3d ed. Syria: Dar al-Fikr
- Nadzri, Farah A.; A. Rahman, Rashidah & Omar, Nomrah (2012). “Zakat and Poverty Alleviation: Roles of Zakat Institutions in Malaysia”, International Journal of Arts and Commerce, 1(7)
- Riyad Mansour al-Khalifi. 2018. Meyar Muhasabah Zakat al-sharikat. Kuwait: Kuwait Accountant @ Auditors Association.

